

[Socialministeren.]

vi ved hjælp af nogle fornuftige arkitekter, ingeniører og håndværkere nu lægger dette gamle slot om til brug for nogle af vore handicappede medborgere, som kan få en god tilværelse dér, hvor det tidligere tyranni herskede. Det er et sundere billede for mig at se på.

Jeg vil gerne til bemærkningen fra mindretallet om, at vi skal støtte hjemmene i deres bestræbelser, når et hjem vil have barnet hjemme, sige, at jeg har ikke opfattet det som en modsætning til udvalget i øvrigt, nærmest som en understregning og fremhævelse af, at man ønsker en sådan udvikling. Fru Else-Merete Ross understregede jo også, at det skulle ske sideløbende med, at man i øvrigt udbyggede centret på Fyn. Jeg vil tro, at den bevægelse, der allerede er i gang her, i nogen grad vil komme til at gå foran det store byggeri, for det er et løbende arbejde, som er i fuld udvikling landet over, småt begyndt, men i god udvikling efterhånden som vi kan få bevillingerne dertil.

Jeg takker i øvrigt mange gange for den enstemmige tilslutning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

(Lovforslaget (nr. 147) findes i tillæg A. sp. 2107, fremsættelsen i tidenden sp. 3856).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Holger Eriksen: Vi er kommet i den situation, at lærere ved de købstadordnede

skoler har et løntrin mere end de lærere, der er ansat ved de landsbymæssigt ordnede skoler. Der er utvivlsomt ingen saglig begrundelse for en sådan forskelsbehandling. Det er anført i bemærkningerne, at det ikke er mere ansvarfuldt at være lærer ved en stor skole end ved en lille skole, og det er jeg fuldstændig enig i. Ved den store skole har man dog en vis specialisering, mens man derimod ved den lille skole forlanger, at vedkommende lærer til daglig skal kunne undervise i praktisk talt alt.

På den anden side må det indrømmes, at der vel nok har været en vis forklaring på denne forskellige aflønning deri, at man ved landsbyskolerne i høj grad har haft tjenesteboliger. Og disse tjenesteboliger har man kunnet bebo for en pris, der lå langt under markedsprisen. Det er vel også af den grund, at sognerådsforeningerne har rejst problemet, som jo imidlertid ikke hører direkte ind under denne lov, eftersom den ikke siger noget om tjenesteboliger m. v. Det er dog klart, at det må ordnes, både i hvor høj grad man skal have tjenestebolig, og også hvilken betaling der skal ydes for disse tjenesteboliger, og hvilken pris der skal betales for begrebet lejeboliger. Men det er altså noget, som må og skal afgøres på anden måde. Jeg mener ikke, man skal se bort fra det, men som situationen er, er man nødt til at gennemføre den lønmæssige ligestilling mellem de to kategorier af lærere.

Jens Fraudsen: Lønmæssig ligestilling af lærerne ved landsbyskolerne og ved købstadskolerne er et ønske, som vi fra venstres side har haft og stadig har, og derfor kan vi helt i princippet gå ind for, at disse kategorier af lærere får helt lønmæssig ligestilling. Vi finder lige så lidt som hr. Holger Eriksen, at der i de krav, der stilles til disse lærere, skulle være nogen som helst begrundelse for en forskelsbehandling. Vi er altså i dette princip enig i undervisningsministerens lovforslag.

Hvad angår det, der er foreslået om den pensionsmæssige stilling, kan vi også anbefale det.

Hr. Holger Eriksen nævnte problemet om tjenesteboliger, ligesom undervisningsministeren gjorde det i sin fremsættelsestale. Disse tjenesteboliger har jo været grundel-

[Jens Frandsen.]

sen for, at landsbylærerne har fået noget mindre løn, men man forskelsbehandler dem jo netop derved, at pensionsordningen så bliver noget dårligere for dem end for de lærere, der ikke har tjenestebolig. Det har vel for mange kommuner været en bekostelig ting med anskaffelse af mange boliger til lærere, og derfor finder vi også, at det er rimeligt, at man drøfter dette problem. Den fordel, der kan ligge i at have tjenestebolig, er nu for mig at se sådan lidt problematisk i mange tilfælde; men det er selvfølgelig noget, man andetsteds skal drøfte, hvorvidt og i hvilket omfang man stadig skal opretholde dette system.

Jeg er ikke så sikker på, at de begrundelser, man tidligere har haft for tjenestebolig, i samme udstrækning er til stede i dag. De fordele, der kan være herved, kan vi nok se, men de ulemper, der kan være, kan også være ganske iøjnefaldende. Således forlanger man jo, at den, der bebor en tjenestebolig, skal opholde sig på tjenestestedet også ud over den tid, hvori netop tjenesten finder sted. Ved ophør af tjenesten skal han flytte tjenesteboligen, og han vil i mange tilfælde være henvist til at skulle købe en ny bolig, som vil være noget dyrere, end hvis han havde købt den i en yngre alder — og herved har han jo i hvert fald ikke fået del i den konjunkturstigning, der nu har været i mange år.

For kommunernes vedkommende er der ingen tvivl om, at de stadig væk vil sætte meget ind på at få de lærere, der er nødvendige for en forsvarlig undervisning af børnene, og der kan nok være de kommuner, som vil være interesserede i at løse problemet med fremskaffelse af en bolig sammen med lærerne. Men derfor er det jo ikke sikkert, at det fortsat skal ordnes på den hidtidige måde.

Jeg mener altså, at vi også må drøfte disse problemer, men vil i øvrigt sige, at vi i venstre er veltilfredse med forslaget om, at der skal være ligestilling lønmæssigt set mellem disse kategorier af lærere.

Langkilde: Der er ingen tvivl om, at lærerne ved de landsbyordnede skoler har følt det faktum, at deres slutløn ligger et alderstillæg på 1.500 kr. under slutlønnen for lærerne ved de købstadordnede skoler,

som en diskrimination, og der er heller ingen tvivl om, at denne forskel ikke har kunnet begrundes arbejdsmæssigt eller pædagogisk. Imidlertid fremgår det af betænkningen fra det folketingsudvalg, som behandlede lærerlønningens lovene i 1958, at et flertal dengang fastholdt den opfattelse, at der skulle være en sådan forskel, og ordningen har altså været gældende siden. Men flertallet fremførte også, at man var gået med til en forøgelse af ledertillægget for ene- og førstelærerembederne ved de landsbyordnede skoler; det skulle vel ses som et forsøg på at imødegå kritikken af forskelsbehandlingen.

Der er imidlertid ingen tvivl om, at den udvikling, som har fundet sted siden 1958, da der på samme dato som lærerlønningens loven trådte en ny folkeskolelov i kraft, har gjort lønforskellen mellem de to grupper lærere mere urimelig. Man er gået ganske vidt med hensyn til at godkende, at hidtil landsbyordnede skolevæseners købstadordnes, og dermed har man understreget forskelsbehandlingen. Særlig grelt virker det, når man inden for samme kommune eller skoleforbund, sådan som det er anført i bemærkningerne til lovforslaget, har lærere, som lønnes forskelligt, henholdsvis efter landsbylærerreglerne og købstadreglerne.

På den ene side er sammenhængen mellem tjenesteboligordningen og den særlige landsbylærerlønning, som berøres i ministerens fremsættelsesbemærkninger, jo klar. På den anden side må man sige, at pligten til at stille tjenestebolig til rådighed for lærerne nok har spillet en væsentlig rolle for den forskelsbehandling, som er skabt, og ministeren siger da også, at en væsentlig forudsætning for tjenesteboligordningen efter hans opfattelse bortfalder ved gennemførelsen af dette lovforslag.

Selv om man, som også det ærede medlem hr. Jens Frandsen var inde på, kan sige, at der ved at have tjenestebolig har været visse gener for første- og enelærerne og visse fordele for skolevæsenet med hensyn til tilsynet med skolerne, må man dog vel sige, at det væsentligste træk er en vis forskel i den forstand, at læreren har haft en billig bolig. Boligen er for landsbylæreren den sidste rest af en tidligere aflønningsform, som bestod af så originale ting som degnetiende, småredsel og brænde, og selv om man skulle skride til ophævelse af ordningen og den

[Langkilde.]

tilsvarende pligt til at anvise bolig til en af skoledirektionen fastsat leje, som ifølge skoleplanerne gælder for de fleste købstadordnede skolevæsenere på landet, må man selvfølgelig sige, at boligproblemet fortsat eksisterer; det, der er tale om her, er alene spørgsmålet om den pris, til hvilken boligen skal stilles til rådighed.

Ministeren har nævnt, at spørgsmålet ønskedes behandlet i tjenestemandskommissionen, og dér hører det for så vidt også hjemme — jeg må måske tillade mig den bemærkning, at der hører vel også dette lovforslag henne. Nu har vi det imidlertid som et regeringsforslag, og derfor mener jeg, at det må være rimeligt — jeg går ud fra, at undervisningsministeren heller ikke har noget at indvende imod det — at vi i lønningsudvalget ser på de problemer, der er knyttet til boligspørgsmålet, prøver at tage en status over den meget indviklede praksis, der findes på disse områder, og eventuelt drager visse konklusioner af det.

Jeg kan i øvrigt tilsige mit partis bistand til selve spørgsmålet om lønændringen, og jeg foreslår altså, at vi i lønningsudvalget ser nærmere på boligproblemet i denne forbindelse.

Svend Haugaard: Jeg er enig med de tidligere ordførere i, at den lønmæssige sontring, der har været imellem landsby- og købstadlærerne fra det 18. års ansættelse, må føles som noget urimeligt. Der stilles jo ikke mindre krav til landsbylærerne — man kan måske sige tværtimod; især hvor det drejer sig om de helt små skoler, hvor man ofte har flere årgange i samme klasse, stilles der ret betydelige pædagogiske krav. Man kan heller ikke sige, at det er så meget billigere at bo på landet, at dette skulle begrunde en lønforskel. Der er sket en udjævning både i arbejdsforhold og leveforhold, som berettiger, at man i dag får en ensartet aflønning.

Men så kan det ikke undgås, som det også har været fremhævet her, at spørgsmålet om tjenesteboligen kommer ind i billedet; den er, i hvert fald i første omgang, en betydelig fordel. Så vidt jeg har erfaret, har man i en del tilfælde, hvor man efterhånden har fået købstadordning med hensyn til løn, bevaret landsbyordningen med

hensyn til tjenestebolig; dér får man altså både-og. Men når den lønmæssige forskel falder bort, kan man næppe undgå at se på spørgsmålet om tjenesteboligen, selv om en sådan, som det er fremhævet, ikke frembyder lutter fordele; man skal jo på et eller andet tidspunkt ud af den og må så på det tidspunkt købe sig ind i en måske dyr bolig med pensionsløn. I dag er det jo heller ikke så nødvendigt som før med tjenestebolig på landet, fordi der nu findes andre boligmuligheder.

Hele det spørgsmål griber imidlertid ind på andre områder, og det vil være rigtigt at se det i en større sammenhæng. Det bør som antydnet tages op i tjenestemandskommissionen. Spørgsmålet er blot, om det pædagogisk er helt rigtigt, at man først giver noget i form af ekstra løn, og så bagefter tager noget tilbage i form af den fordel, der var ved at have tjenestebolig.

Principielt er det måske lidt uheldigt, at man gang på gang må gå et år tilbage. Selv om det måske nok kan siges, at det her er en uret, der gøres god, kan det i hvert fald volde ubehag både for de offentlige kasser og for de private skoler, der bliver berørt af forholdet. Når man altså går tilbage med dette lovforslags virkninger til den 1. april 1965, er det i hvert tilfælde rimeligt, at de forholdsvist få lærere, som kommer i klemme, fordi de blev pensioneret lige før den 1. april 1965, møder den foreslåede velvillighed.

Det radikale venstre kan anbefale lovforslaget.

Sigsgaard: SF vil støtte lovforslaget, idet det må være helt naturligt, at lærere ved købstadordnede skolevæsenere og lærere ved landsbyordnede skoler stilles lønmæssigt lige.

Nu er tjenesteboligerne jo blevet draget ind i debatten. Jeg har den opfattelse, at de efterhånden bør afvikles, men jeg vil gerne understrege, at det foreliggende lovforslags skæbne ikke bør være afhængigt af tjenesteboligdiskussionens udfald.

Bækgaard: Mit parti kan være enig i, at der bør være lønmæssig ligestilling mellem lærere — uanset ved hvilken skole de underviser. Vi kan derfor stemme for en løvændring her.

Af den skriftlige fremsættelse kan jeg se,

[Bækgaard.]

at ministeren er opmærksom på de uensartede boligforhold, der bydes lærere. Jeg har før ved debatter i tinget gjort opmærksom på dette uheldige forhold, så jeg vil ganske kort bede ministeren om at fremskynde en lovændring på dette punkt. Jeg ved, at den nuværende ordning mange steder er belastende for klimaet, ikke alene mellem en kommune og dens lærere, men også mellem lærerne indbyrdes.

Niels Westerby: De krav, der stilles til lærerne, er de samme, og leveomkostningerne de forskellige steder er også de samme. Derfor bør den lønmæssige placering også være ens. Det er påkrævet at gennemføre dette lovforslag. At leveomkostningerne de forskellige steder er ens, anerkendte vi jo allerede, dengang vi gennemførte folkepensionen, hvor vi satte ydelserne ens i København og landdistrikterne. Jeg kan altså ikke se andet, end at dette lovforslag må nyde fremme.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne takke samtlige ordførere for den positive stilling til lovforslaget. Jeg var glad for, at flere af ordførerne ganske rigtigt anførte, at der ikke i dag — mange vil sige, at der heller ikke var det i 1958 — er nogen begrundelse for den lønforskel, som dette lovforslag tilsligter af afskaffe.

Jeg har tidligere givet udtryk for, at jeg er helt enig i det rimelige i, at hele spørgsmålet om boligproblemerne for lærernes vedkommende bliver taget op til løsning. Flere her ved jo, at sognerådsforeningerne stærkt har henstillet, at dette sker, og de, der har læst det sidste nummer af Folkeskolen — det nummer, der kom i fredags — vil have set, at man også dér siger, at Danmarks Lærerforening principielt ikke er uenig i, at det bør løses efter de samme retningslinjer, som gælder for andre tjenestemænd. Det er jo det standpunkt, som også jeg meget gerne vil give udtryk for, og det problem skulle derfor nok kunne løses. Som jeg har sagt det i fremsættelsestalen, og som det også blev anført af en af ordførerne, er en meget væsentlig forudsætning for, at vi kan komme igennem med en løsning, imidlertid, at vi får dette lovforslag gen-

nemført, og jeg er derfor glad for den positive holdning.

Svend Haugaard: Jeg ville gerne have lov til at komme med en tilføjelse; der er noget, jeg ikke fik taget med i første omgang. Det, jeg vil nævne, er heller ikke medtaget i lovforslaget — det burde måske være det. Det drejer sig om forskolelærerne, som jo ligger nærmest landsbylærerne med hensyn til lønforhold, men som efter min mening befinder sig i en meget dårlig situation. Nu rykker landsbylærerne opefter, medens de andre bliver tilbage, og jeg vil derfor anmode ministeren om også at tænke venligt på dem, der bliver ladet tilbage i denne omgang.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg tænker jo principielt altid venligt på alle lærere og lærerinder, og da ikke mindst på denne gruppe. Jeg har dog en fornemmelse af, at gruppen ikke vil være særlig tilfreds, hvis man kun tænker venligt på dem, så det er nok et lidt for billigt løfte at give.

Jeg kan kun sige, at blandt de spørgsmål, vi fra undervisningsministeriets side har rejst og ønsker at rejse, er også det lønspørgsmål, der her blev nævnt. Vi har dog ikke foreløbig kunnet komme igennem. Hr. Svend Haugaard ved jo, at der er grænser for, hvad der kan skaffes midler til, og foreløbig har vi altså kunnet skaffe midlerne til denne ændring, som lønningsrådet enstemmigt har tiltrådt. Vi er opmærksom på det andet problem — det fremgår af vore interne forhandlinger — og det tror jeg også at den pågældende gruppe ved. Jeg er ikke uenig i, at der her er et problem, der trænger til løsning. Vi har derfor arbejdet med det, og det gør vi fortsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til lønningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

(Lovforslaget (nr. 141) findes i tillæg A. sp. 1813, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Første næstformand (From): Sammen med denne sag foretages de under punkterne 7 og 8 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v.

(Lovforslaget (nr. 142) findes i tillæg A. sp. 1841, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om statsstipendium til Københavns kommunale skolevæsen.

(Lovforslaget (nr. 143) findes i tillæg A. sp. 1847, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Dupont: Det kan måske synes i god tid at foretage ændringer i folkeskoleloven, men det skal huskes, at der allerede i 1962 blev foretaget visse ændringer, der bl. a. tog sigte på at indrette børnehaveklasser på forsøgsbasis og andre tekniske ændringer. Det er derfor ikke unaturligt, at der bliver foretaget yderligere ændringer, som udviklingen har begrundet. Det er i det hele et spørgsmål, om vi ikke også på det strukturelle område skulle gå i gang med ændringer, så folkeskoleloven ikke altid skal hænge 20-25 år bag efter udviklingen i erhvervslivet såvel som i opfattelsen af børneopdragelsen i øvrigt.

Imidlertid må jeg anerkende ministerens argumentation om, at vi må være færdig med forsøgene om tilvalgs- eller tilbuds-skolen, ligesom undersøgelserne om undervisningspligtens udvidelse må betyde, at der skabes større variationer i mulighederne for ungdommens uddannelse. Det må imidlertid ikke blive en sovepude. Vi har i realiteten gennem loven af 1958 gennemført den udelte skoleform, så vi kan fastslå, at 65 pct. af samtlige folkeskoleklasser føres udelte frem til og med 7. klasse. Derefter foretages

delingen i 8., 9. og 10. klasse og realafdelingen. De igangværende forsøg med tilvalgsformen er vel fremkommet ikke alene på baggrund af den svenske ordning, men også fordi der i realafdelingen er opstået en naturlig trang til at bruge 8., 9. og 10. klassernes succesrige undervisningsform. Forsøgene bør afsluttes hurtigt, og overvejelserne vedrørende undervisningspligtens forlængelse må kunne sluttes ret hurtigt.

Jeg er enig i, at forlængelsen af skolepligten må komme på den måde, at der åbnes adgang ikke alene til at fortsætte undervisningen i folkeskolen, men også under andre former som efterskole, ungdomsskole og faglige uddannelser — dette så meget mere som gennemsnitlig 85 pct. af de unge alligevel fortsætter i 8. klasse, ligesom ansættelsen som elev eller lærling først sker for en tredjedels vedkommende efter det 15. år, for ca. en tredjedel efter det 16. og for resten efter det 17. år.

Selv om jeg således er enig i, at der ikke skal røres ved det strukturelle i det foreliggende lovforslag, må jeg bekende mig til, at problemet om en ændring er ved at rejse sig med stor styrke.

De foreliggende forslag om ændringer i folkeskoleloven kan jeg på min gruppes vegne give min fulde tilslutning. For det første løftes børnehaveklasserne ud af forsøgsstadiet; der kan, hvor de fornødne lokaler er til rådighed, indrettes børnehaveklasser. Forsøgsordningen har kun givet 97 klasser og betydet, at mange kommuner, som gerne ville indrette klasserne, ikke har kunnet gennemføre dem. Selv om forsøgsudvalget giver tanken om generel tilladelse til indretning af børnehaveklasserne en behersket tilslutning, ligger der dog en anerkendelse i tilkendegivelsen. Der står i lovforslagets bemærkninger,

„at man ikke kan afvise, at der i børnehaveklasser kan præsteres arbejde af pædagogisk betydning“.

Egentlig er det jo mærkværdigt, at forsøgsarbejdet skulle igennem, idet der jo i mere end 50 år har været arbejdet med disse klasser i Esbjerg. Nå, der er vel ingen grund til mere drilleri om den sag. Nu bliver der givet grønt lys, når lokalerne er til stede.

Det er også rart, at det i bemærkningerne og ministerens fremsættelse fastslås, at det